

Omstreden wetenschap

(1) Het gezag van de wetenschap is tanende – wanneer we althans afgaan op uitlatingen van publicisten en onderzoekers. En het moet gezegd: er zijn inderdaad tekenen die daarop wijzen. Wie herinnert zich niet de campagne om jonge meisjes te vaccineren tegen het baarmoederskankerveroorzakende HPV-virus, die pijnlijk mislukte als gevolg van een effectief geruchtencircus op internet; of de uitgelekte e-mails van onderzoekers van de IPCC, het internationale panel dat zich bezighoudt met klimaatverandering, waaruit zou blijken dat zij hun resultaten welbewust manipuleerden. In beide gevallen deden de media volgens enkele critici méér dan alleen de erosie van het vertrouwen in de wetenschap weerspiegelen.

(2) Dat deze voorstelling van zaken te simpel is, blijkt uit de onlangs verschenen bundel *Onzekerheid troef*. *Het betwiste gezag van de wetenschap* onder redactie van Huub Dijstelbloem en Rob Hagendijk. Enquêtes wijzen erop dat een grote meerderheid van de bevolking nog altijd een groot vertrouwen koestert in wetenschap en technologie. Een ander, belangrijker bezwaar dat de auteurs inbrengen tegen de idee van een kwijnend prestige van de wetenschap is, dat de vertrouwenskwestie veel te absoluut gesteld wordt. Om te begrijpen waarom ‘de’ wetenschap niet langer over een vanzelfsprekend gezag beschikt, moet haar positie vanuit een meervoudig perspectief worden gezien. Onderzoekers en instellingen opereren immers in een

ingewikkeld politiek en economisch krachtenveld.

(3) De idee dat ‘de’ wetenschap aan gezag heeft ingeboet, is historisch gezien aanvechtbaar. Natuurlijk, haar beoefenaren beschikten in vroegere, van standsgewoonte doortrokken samenlevingen onmiskenbaar over een zeker prestige. Ook toen waren echter veel van hun inzichten al onderwerp van vaak bittere controverses. Veel opvattingen en theorieën waren rechtstreeks verbonden met maatschappelijke en politieke krachten, zoals de geschiedenis van uiteenlopende disciplines, van de medische wetenschap en de geschiedschrijving tot de sociale wetenschappen, laat zien.

(4) Ook nu gaan politieke en wetenschappelijke meningsverschillen in veel, vaak saillante gevallen hand in hand. Deze bestrijken een gebied dat varieert van de biologie en de psychologie tot de economie. Tegelijkertijd is er een groot verschil met vroeger: nu speelt de strijd tussen elkaar beconcurrerende opvattingen zich meer dan ooit af in de media. Die ontwikkeling begon, wat Nederland betreft, in *de Volkskrant*, die al vroeg furore maakte met geëngageerde journalistiek over wetenschap en samenleving en breidde zich in de volgende decennia gestadig uit.

(5) Of het nu gaat om discussieprogramma’s, opinierubrieken, nieuwsuitzendingen of boekenpagina’s – sinds de jaren negentig is de wetenschapper eenvoudig niet meer weg te denken uit de media. Het gezag van de wetenschap is

85 tegenwoordig discursief: het moet,
net als in het geval van politieke en
andere maatschappelijke instituties,
in het communicatieve handelen
worden gerealiseerd. Wetenschap-
90 pers zijn gedwongen zich te verstaan
met de media – zoals ze zich ook

moeten verstaan met andere
krachten die voortdurend op hen
inwerken, te beginnen met politieke,
95 financiële en economische machten.
En iedereen in de wereld van de
wetenschap weet hoe moeilijk dat is
– vooral in deze tijd.

naar: Frank van Vree

uit: De Groene Amsterdammer, 21 maart 2012

Tekst 4 Omstreden wetenschap

In alinea 1 wordt gesteld: “Het gezag van de wetenschap is tanende”.
(regels 1-2)

- 1p 32 In hoeverre lijkt de auteur van de tekst het eens met deze stelling, afgaande op alinea 1?

De auteur geeft er in alinea 1 blijk van

- A grote bedenkingen te hebben bij deze stelling.
- B het min of meer eens te zijn met deze stelling.
- C het volledig eens te zijn met deze stelling.
- D het volledig oneens te zijn met deze stelling.

Alinea 3 is te lezen als een op zichzelf staande redenering waarin elke zin een specifieke functie heeft.

- 2p 33 Neem de nummers uit onderstaand schema over en geef per zin aan welke functie die heeft. Je kunt kiezen uit de volgende functies: argument, conclusie, doel, opsomming, stelling, toegeving, toelichting, vergelijking, verklaring, voorbeeld en voorwaarde. Elk van deze termen mag maar één keer worden gebruikt.

Zin	Functie
De idee ... gezien aanvechtbaar. (regels 45-47)	1
Natuurlijk, haar ... zeker prestige. (regels 47-51)	2
Ook toen ... bittere controverses. (regels 51-54)	3
Veel opvattingen ... laat zien. (regels 54-61)	4

Op het eind van alinea 1 wordt gesteld dat de media volgens enkele critici méér deden “dan alleen de erosie van het vertrouwen in de wetenschap weerspiegelen.” (regels 19-21)

- 1p 34 Wat deden volgens deze critici de media in genoemde gevallen dan nog meer?

De media

- A droegen zelf actief bij aan de afname in vertrouwen van de burgers in de wetenschap.
- B gingen het belang van de afname in vertrouwen van de burgers in de wetenschap relativeren.
- C probeerden de afname in vertrouwen van de burgers in de wetenschap te weerspreken.
- D wilden de afname in vertrouwen van de burgers in de wetenschap verklaren.

- 1p 35 Hoe kan volgens de tekst de huidige verhouding tussen wetenschap en media het beste worden gekarakteriseerd?
- A De media bieden een extra mogelijkheid om wetenschappelijke inzichten aan grote bevolkingsgroepen uit te leggen.
 - B De media vormen het podium waarop wetenschappers steeds vaker hun inzichten moeten demonstreren en uitleggen.
 - C De wetenschap wordt in haar status bedreigd door de geëngageerde journalistiek over wetenschap en samenleving.
 - D Wetenschappers worden steeds vaker door de media uitgenodigd om uitleg te geven over hun werkwijzen.

Stel je voor dat je van de tekst 'Omstreden wetenschap' een samenvatting zou moeten maken. Hieronder staan acht zinnen in alfabetische volgorde; de zinnen zijn al dan niet woordelijk aan de tekst ontleend.

- 4p 36 Noteer de nummers van de vier zinnen die je in een samenvatting van de tekst kunt opnemen.
- 1 De geëngageerde journalistiek draagt in belangrijke mate bij aan de ondermijning van het vertrouwen in de wetenschap.
 - 2 De wetenschap wil haar gezag tegenwoordig graag in het communicatieve handelen realiseren.
 - 3 Een grote meerderheid van de bevolking heeft groot vertrouwen in wetenschap en technologie.
 - 4 Het lijkt tegenwoordig alsof media het vertrouwen in de wetenschap ondermijnen.
 - 5 Politieke en wetenschappelijke meningsverschillen doen zich vooral voor in de sociale en de medische wetenschappen.
 - 6 Tegenwoordig speelt de strijd tussen elkaar beconcurrerende opvattingen zich meer dan ooit af in de media.
 - 7 Veel wetenschappelijke inzichten zijn – net als vroeger – onderwerp van discussie, doordat ze rechtstreeks verbonden zijn met maatschappelijke en politieke krachten.
 - 8 Wetenschappers beschikten in vroegere samenlevingen over prestige, doordat toen alleen rijkere mensen konden studeren.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.